

Briselē, 26.8.2020.
COM(2020) 285 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**ES politisko saistību īstenošana pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā
Ceturtais divgadu ziņojums**

{SWD(2020) 85 final}

1. IEVADS

Šis ir ceturtais ziņojums, kurā ir izklāstīts ES un tās dalībvalstu panāktais progress to kopējo politikas saistību īstenošanā pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā¹. Tam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments, kurā sniegta plašāka informācija par analīzi un gadījumpētījumiem.

Ziņojumā īpaša uzmanība pievērsta galvenajām politikas norisēm, analizētas ar maksājumiem saistītās finanšu jomas tendences², kā arī novērtētas politikas prioritātes. Tajā arī izklāstīti ES un tās dalībvalstu panāktie rezultāti un progress saistībā ar abām prioritārajām jomām, ko Padome noteica 2018. gadā, proti, i) pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā un ii) darbvietu radīšanu laukos. Ziņojuma noslēgumā ir uzsvērti astoņu politikas virzienu nozīme.

Daudzviet ziņojumā ir sniegti piemēri par to, kā ES un tās dalībvalstis ir pastiprinājušas savu darbību pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā.

2. GLOBĀLĀS POLITIKAS UN EIROPAS POLITIKAS NORISES

Pēc vairākām desmitgadēm, kuru laikā bada un nepietiekama uztura izplatība mazinājās, kopš 2015. gada ar to saistītie rādītāji atkal pieaug. Saskaņā ar aplēsēm 2018. gadā 821 miljons cilvēku nesaņēma pietiekamu uzturu³. Turklāt, ja apkopo vidēji smagas vai smagas pārtikas nenodrošinātības izplatības rādītājus, saskaņā ar aplēsēm 26,4 % pasaules iedzīvotāju (aptuveni 2 miljardi cilvēku) ir nenodrošināti ar pārtiku un vairāk nekā 135 miljoni cilvēku 55 valstīs ir piedzīvojuši akūtu bada stāvokli, kura novēršanai ir nepieciešama steidzama palīdzība pārtikas, uztura un iztikas līdzekļu veidā⁴. Šis pieaugums ir lielā mērā skaidrojams ar konfliktiem, dabas katastrofām un klimata pārmaiņām. Ja šīs tendences turpināsies, tiks apdraudēta ne tikai ilgtspējīgas attīstības mērķa (IAM) Nr. 2 (bada izskaušana) sasniegšana, bet visu ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošana līdz 2030. gadam.

Eiropas Savienības Padome 2018. gadā puda bažas par pārtikas un uztura nodrošinājumu pasaulē, reaģējot uz jau tobrīd satraucošajiem datiem un jaunākajiem ziņojumiem par ES politikas saistību īstenošanu pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā un Komisijas uztura politikas rīcības plānu⁵. Padome aicināja Komisiju turpināt un vēl vairāk pastiprināt centienus sasniegt IAM Nr. 2 un tādējādi apvērst pašreizējās tendences.

Pārskata periodā ES un tās dalībvalstis, dāsnī finansējot, veicinot un popularizējot galvenos pārvaldības jautājumus, sniedza būtisku ieguldījumu pārtikas nodrošinājuma uzlabošanā visā pasaulē.

ES un tās dalībvalstis 2018. gadā īpaši pievērsās 2017. gada jūnijā pieņemtā Eiropas Konsensa par attīstību ("Konsenss")⁶ īstenošanai. Konsensā ir aprakstīta vienota pieeja

¹ ES politikas programma jaunattīstības valstu atbalstīšanai, risinot ar pārtikas nodrošinājumu saistītās problēmas, COM(2010)127.

² Šā ziņojuma finansiālā daļa un pievienotais Komisijas dienestu darba dokuments aptver laikposmu līdz 2018. gadam (metodikas/salīdzināmības apsvērumu dēļ); gūtās pieredzes aprakstā aplūkots arī 2019. gads.

³ *State of Food and Agriculture in the World* (2019).

⁴ Avoti: Globālais ziņojums par pārtikas krīzēm (2020), publicēts 2020. gada 21. aprīlī.

⁵ Padomes 2018. gada 26. novembra secinājumi (14283/18).

⁶ https://www.consilium.europa.eu/media/24004/european-consensus-on-development-2-june-2017-clean_final.pdf.

starptautiskajai sadarbības un attīstības politikai un tas, kā ES ārējā darbība var veicināt ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam sekmīgu īstenošanu. Konsensā atzīts, ka pārtikas un uztura nodrošinājums ir būtisks pasaules mēroga izaicinājums, un kā galvenie virzītājspēki cīņā pret nabadzību un augošo nevienlīdzību ir noteikta ilgtspējīga lauksaimniecība un zvejsaimniecība. Tajā ES un tās dalībvalstis arī ir aicinātas rīkoties, lai izskaustu badu un visas nepietiekama uztura formas.

Pasaules mērogā ES un tās dalībvalstis turpināja īstenot centienus, lai i) stiprinātu pārtikas un uztura nodrošinājuma pārvaldību, tostarp ar Pasaules pārtikas nodrošinājuma komitejas un Uztura uzlabošanas kustības starpniecību, un ii) iestātos par jaunu pasaules mēroga koordinācijas mehānisma ieviešanu pārtikas krīžu izskaušanai. ES, sniedzot atbalstu Globālajam tīklam pret pārtikas krīzēm, joprojām uzņemas vadību un turpināja pildīt savas saistības, īstenojot daudzpusēju sadarbību, lai stiprinātu apvienoto humānās palīdzības, attīstības un miera jomu (6. prioritāte). Šajā integrētajā pieejā krīzēm ir iesaistīti visi galvenie dalībnieki tiek aktīvi veicināta koordinācija un sadarbība uz vietas. Globālais ziņojums par pārtikas krīzēm tiek publicēts katru gadu, un tā izstrādē Pārtikas drošības informācijas tīkla ietvaros piedalās 16 vadošās globālās un reģionālās iestādes. Šobrīd šis ziņojums ir plaši atzīts kā atsauces avots uz konsensu balstītai pārtikas krīžu analīzei. Minētais tīkls 2018. gadā organizēja konferenci “Pārtika un lauksaimniecība krīzes laikā”, kas 2019. gada sākumā notika Briselē.

ES, līdzdarbojoties pasaules kopējos centienos risināt nepietiekama uztura problēmu, ir aktīvi cīnījusies pret uztura nepietiekamību, jo īpaši ar mērķi novērst bērnu aizkavētu augšanu. Komisija apņēmas līdz 2020. gadam piesaistīt 3,5 miljardus EUR, lai partnervalstīs līdz 2025. gadam par vismaz 7 miljoniem samazinātu to bērnu skaitu, kuru augšana ir aizkavēta. Padome 2018. gada 26. novembra secinājumos atzinīgi novērtēja Komisijas centienus ievērot ES saistības un iesaistīt visas atbilstošās nozares, lai pasaules un partnervalstu līmenī atbalstītu uztura programmas īstenošanu. Ceturtajā progresa ziņojumā par *ES uztura politikas rīcības plānu*, ko Eiropas Komisija publicēja 2019. gadā⁷, tika apstiprināts, ka Komisijas ieguldījumi saistībā ar uzturu tuvinājās ES apstiprināto politisko saistību izpildes līmenim. Aizkavētas augšanas rādītājs 42 partnervalstīs samazinājās no 39,2 % 2012. gadā līdz 34,9 % 2019. gadā. Saskaņā ar pašreizējā tendencēm tiek lēsts, ka šajās valstīs tiks novērsta 4,7 miljonu bērnu aizkavēta augšana. Saistības līdz 2020. gadam piešķirt 3,5 miljardus EUR tika izpildītas vēl pirms termiņa, proti, 2019. gadā.

Saskaņā ar ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu II (*GAP II*) turpinājās centieni īstenot pārveidojošu pieeju ar mērķi uzlabot dzimumu līdztiesību. Ir pilnībā atzīta sieviešu svarīgā nozīme lauksaimniecības un pārtikas vērtības ķēdēs saistībā ar dabas resursu apsaimniekošanu un pārtikas un uztura nodrošinājuma garantēšanu. Tādu līgumu skaits, kuros ņemts vērā dzimumu līdztiesības aspekts, pieauga no 37 % 2014. gadā līdz 57 % 2018. gadā⁸.

Vienas planētas samītā 2017. gadā ES apņēmas piešķirt 270 miljonus EUR, lai atbalstītu klimatnoturību un lauksaimniecības inovāciju ilgtspējīgai lauku reģionu pārveidei. Ar Francijas finansiālu atbalstu Komisija sāka īstenot *DeSIRA*⁹ iniciatīvu, lai stiprinātu saikni starp pētniecību un inovāciju klimatnoturīgu pārtikas sistēmu jomā, kā arī vāktu

⁷ 11850/19.

⁸ Pētījums par ES panākumiem pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā 2014.–2018. gadā, 27. lpp.

⁹ Attīstībai labvēlīga inovācija ar lauksaimniecības pētniecības starpniecību (*Development Smart Innovation through Research in Agriculture — DeSIRA*).

pierādījumus, uz kuriem balstīt politikas programmas valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem. *DeSIRA* nodrošina atbalstu pētniecības un inovācijas projektiem Āfrikā, Āzijā, Latīņamerikā un stiprina svarīgu valsts, reģionālo un globālo struktūru pētniecības spējas un pārvaldību. Šai iniciatīvai ir trīs galvenie pīlāri: 1) pētniecība un inovācija saistībā ar lauksaimniecības un pārtikas sistēmām; 2) inovāciju veicinoša pētniecības infrastruktūra, kā arī 3) zināšanas un pierādījumi, ko izmantot politikas programmas izstrādē. Kopš 2018. gada vairāk nekā 31 valstī ir īstenoti vairāk nekā 40 projekti, un sešas dalībvalstis¹⁰ ir atvēlējušas iniciatīvai *DeSIRA* papildu finansējumu, lai stiprinātu sinerģijas ar to divpusējās un daudzpusējās pētniecības un inovācijas portfeļiem lauksaimniecības un lauku attīstības jomā.

ES un Āfrikas Pētniecības un inovāciju partnerība pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā īsteno kopīgi saskaņotu ES un Āfrikas Savienības ceļvedi (2016.–2020. gadam). Līdz 2020. gada beigām ar Āfrikas Savienības Pētniecības dotāciju programmas un kopīgās finansējuma shēmas (*LEAP-AGRI ERANet*) starpniecību no programmas “Apvārsnis 2020” būs piesaistīti aptuveni 190 miljoni EUR, piedaloties 10 ES un 9 Āfrikas Savienības dalībvalstīm. Kopā ir finansēti gandrīz 100 projekti¹¹.

Sadarbību starp Āfrikas Savienību un ES stiprināja divi pasākumi. Āfrikas Savienības un ES ministru konferencē 2019. gadā tika panākta vienošanās par 10 rīcības punktiem, cita starpā vienojoties izveidot Āfrikas Tīklu politikas programmu ekonomiskai analīzei (*PANAP*), kura mērķis ir dalīties zināšanās par politikas ietekmes analīzi Subsahāras valstīs. Āfrikas Savienības un ES augsta līmeņa politiskais dialogs (*ALPD*) par zinātni, tehnoloģijām un inovāciju tikai aizsākts 2019. gadā, un tā mērķis ir efektīvāk izmantot pētniecības rezultātus un tos pārvērst ražojumos un procesos, kas ar atbilstošu ražošanas resursu palīdzību palielina augstas kvalitātes pārtikas ražošanas apjomu, veicina ienākumu palielināšanos un sekmē lauku attīstību abos reģionos.

ES un tās dalībvalstis panāca progresu saiknes stiprināšanā starp mazajiem lauksaimniekiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kā arī to ieguldījumu mērķtiecīgā novirzīšanā uz nodarbinātības iespēju radīšanu lauku apvidos, jo īpaši jauniešiem un sievietēm. Paziņojums par jaunu Āfrikas un Eiropas ilgtspējīgu investīciju un darbvietu aliansi¹² tika pieņemts 2018. gadā, un tā mērķis ir radīt darbvietas un sekmēt ilgtspējīgu un iekļaujošu attīstību. Tika izveidota arī darba grupa Āfrikas lauku reģioniem, lai stimulētu darbvietu radīšanu lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas ražošanas nozarē. Galvenie ES instrumenti ieguldījumu veicināšanai Āfrikā (tostarp lauksaimniecības attīstīšanai izmantojot arī citus finansējuma avotus) ir ārējo investīciju plāns un Trasta fonds Āfrikai.

Daudzpusējas koordinācijas jomā Komisija un piecas dalībvalstis¹³ turpina darboties kā Globālo līdzekļu devēju platformas lauku attīstībai (GLDPLA) valdes locekles. GLDPLA ietvaros ES ir cieši iesaistījusies Globālajā līdzekļu devēju darba grupā zemes politikas jautājumos. ES un 28 partneri ir apņēmušies uzlabot koordināciju un zināšanu apmaiņu par zemes pārvaldības programmām, un tie kopīgi atbalsta risinājumu rašanu ar zemi saistītiem jautājumiem politikas procesu ietvaros. ES 2018. gadā pieņēma programmu par zemes

¹⁰ Francija, Vācija, Itālija un Nīderlande ar savu ārlietu ministriju vai attīstības aģentūru starpniecību ir piešķirušas *DeSIRA* noteiktu līdzfinansējumu naudā; Spānija un Beļģija ar savu attīstības aģentūru starpniecību ir piešķirušas skaitliski izteiktu līdzfinansējumu natūrā.

¹¹ https://library.wur.nl/WebQuery/leap4fnssa-projects?q=*.

¹² COM(2018) 643 *final*, 12.9.2018.

¹³ Francija, Itālija, Nīderlande, Somija, Vācija.

pārvaldību¹⁴, kuras mērķis ir stimulēt ieguldījumus zemes apsaimniekošanā, lai uzlabotu lauksaimniecisko ražošanu un sekmētu ilgtspējīgu attīstību.

3. FINANSĒJUMS UN PROGRESS

Šajā sadaļā sniegts pārskats par ES un tās dalībvalstu maksājumiem pārtikas un uztura nodrošinājuma (PUN) jomā, kā arī par pēdējā laikā gūto progresu politikas prioritāšu īstenošanā.

Maksājumi¹⁵

Kopš 2012. gada kopējais ES un tās dalībvalstu OAP apjoms pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā ir pastāvīgi palielinājies, pieaugot līdz 5,027 miljoniem EUR 2018. gadā, proti, par 19,7 % salīdzinājumā ar 2016. gadu. Tādējādi PUN paredzētās OAP plūsmas veidoja 8,1 % no kopējām OAP plūsmām 2018. gadā, un tas ir augstākais rādītājs kopš 2012. gada.

Raugoties no politikas izstrādes viedokļa, valsts līmeņa maksājumi joprojām — kopš 2012. gada — veidoja augstāko OAP īpatsvaru, proti, 66 % 2018. gadā. Reģionālā līmeņa maksājumu īpatsvars 2018. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu ir saglabājies stabils, bet apjoms kopš 2012. gada ir gandrīz trīskāršojies. Pēc neliela krituma 2014. un 2016. gadā izdevumi globālo iniciatīvu un globālo sabiedrisko labumu nodrošināšanas jomā ir palielinājušies, sasniedzot augstāko rādītāju vairāk nekā 1 miljarda EUR apmērā.

Subsahāras Āfrikas reģions 2018. gadā joprojām bija lielākais PUN atbalsta saņēmējs — šim reģionam tika piešķirta aptuveni puse no visām izmaksām. Ziemeļamerikai, Centrālamerikai un Dienvidamerikai piešķirtā PUN finansējuma kopējais īpatsvars kopš 2012. gada ir bijis samērā stabils, svārstoties ap 6 %. Lai gan laikā kopš 2012. gada kaimiņreģiona valstīm piešķirtais PUN atbalsts ir palielinājies, tas joprojām veido nelielu daļu no kopējiem PUN maksājumiem (vidēji 6,7 % gadā).

Atbalsts 2018. gadā tika piešķirts daudzām darbībām, galvenokārt saistībā ar ilgtspējīgu lauksaimniecības attīstību, pārtikas palīdzību, lauku attīstību, pamatuzturu un lauksaimniecības pētījumiem. Šis atbalsts veidoja aptuveni pusi no kopējā finansējuma¹⁶.

1. tabula. ES un tās dalībvalstu PUK jomā veikto palīdzības maksājumu ģeogrāfiskais sadalījums 2012., 2014., 2016. un 2018. gadā Izteikts miljonos EUR un procentos¹⁷

¹⁴ 2018. gada rīcības programmas 1. pielikums, Komisijas Lēmums C(2018) 8063 *final*.

¹⁵ ES un tās dalībvalstīs tiek izmantotas dažādas ziņošanas metodes. Šajā dokumentā sniegtie rādītāji atspoguļo tikai konkrēto šā uzdevuma izpildē izmantoto metodiku, neietverot humānās palīdzības plūsmas. Dati aptver ES iestādes un tikai 10 dalībvalstis, atspoguļojot 91,2 % no ES iestāžu un 28 dalībvalstu oficiālās attīstības palīdzības (OAP) kopējām plūsmām 2018. gadā. Informācija par detalizētu metodiku ir izklāstīta šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā. Tāpat kā iepriekšējos ziņojumos, šajā ceturtajā ziņojumā (publicēts 2020. gadā) ir sniegti jaunākie pieejamie oficiālie rādītāji — šajā gadījumā par 2018. gadu. Šajā ziņojumā ir ņemti vērā arī mazāki projekti (ar budžetu, kas nepārsniedz EUR 100 000), tādējādi aptverto projektu skaits ir palielinājies. Tomēr, arī neņemot vērā šo metodikas maiņu, 2018. gadu salīdzinājumā ar 2016. gadu raksturo vērā ņemams projektu skaita un izmaksāto summu pieaugums, proti, no 3462 līdz 3928. Tomēr šie mazākie projekti veidoja tikai 2,4 % no kopējām ar PUN saistītajām izmaksām 2018. gadā.

¹⁶ ESAO Attīstības palīdzības komitejas (APK) nozaru klasifikācijā noteiktās nozares.

Ģeogrāfiskais apgabals	2012	2012, izteikts %	2014	2014, izteikts %	2016	2016, izteikts %	2018	2018, izteikts %	Kopā	Kopā, izteikts %
Subsahāras Āfrikas reģions	1440	42,8	1650	45,1	2242	53,4	2463	49,0	7795	48,0
Āzijas un Klusā okeāna, un Okeānijas valstis	622	18,5	559	15,3	521	12,4	659	13,1	2 361	14,5
Tuvie Austrumi	12	0,3	54	1,5	40	0,9	64	1,3	169	1,0
Kaimiņreģions	98	2,9	273	7,4	312	7,4	405	8,0	1088	6,7
Ziemeļamerika, Centrālamerika un Dienvidamerika	232	6,9	225	6,2	285	6,8	289	5,8	1031	6,3
Reģioni un bez norādes	962	28,6	898	24,5	800	19,1	1148	22,8	380	23,4
Visi reģioni	3366	100	3659	100	4200	100	5027	100,0	16 251	100

2. tabulā ir sniegts vispārējs pārskats par PUN atbalstu saistībā ar ES politikas prioritātēm. Maksājumi “*sīksaimniecību izturēšanai un iztikas līdzekļiem laukos*” (1. prioritāte) veidoja lielāko daļu no kopējām PUN plūsmām. Salīdzinājumā ar 2016. gadu atbalsts “*pārtikas un uztura nodrošinājuma sociālās aizsardzības mehānismiem*” (4. prioritāte) mazliet samazinājās. Turpretī ES un tās dalībvalstis būtiski palielināja atbalstu izturēšanas palielināšanai individuālā un valstu līmenī (1. un 6. prioritāte). Salīdzinājumā ar 2016. gadu piešķirto līdzekļu apjoma neto pieaugums sasniedza 62 %. Kopējo PUN maksājumu ievērojamais neto pieaugums 2018. gadā kopumā bija skaidrojams ar apstākli, ka bija īstenots lielāks skaits programmu un vidējais piešķirtā atbalsta apmērs bija lielāks.

PUN programmās arvien plašāk tiek integrēta pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm, kā arī dzimumu līdztiesības veicināšana. Kā redzams 2. tabulā, šim mērķim 2018. gadā tika piešķirta ievērojama daļa (64 %) no kopējā PUN atbalsta apjoma (kāpums no 53 % 2016. gadā). Līdzīga tendence bija vērojama saistībā ar vides mērķiem: 51 % no maksājumiem saistībā ar PUN attiecās uz pielāgošanos klimata pārmaiņām un/vai klimata pārmaiņu mazināšanu. Ar PUN saistītajās nozarēs veiktie ieguldījumi pētniecības vajadzībām saglabājās salīdzinoši stabili, proti, 10 % 2018. gadā salīdzinājumā ar 12 % 2016. gadā. Turklāt PUN jomā īstenotās attīstības iniciatīvas 2018. gadā sniedza labumu lielākam skaitam partneru (130 atbalsta saņēmējas valstis).

¹⁷ Reģioni saskaņā ar ESAO APK reģionālo klasifikāciju. Kaimiņreģions ir Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) partnervalstis un daži citi kandidāti un potenciālās kandidātvalstis. 1. un 2. tabulā sniegtie skaitļi ir noapaļoti.

2. tabula. Politikas prioritāšu īstenošanā panāktais progress¹⁸

Izpildes kritēriji	Programmu skaits				Saņemtais atbalsts miljonos EUR				Valstu skaits				
	2012	2014	2016	2018	2012	2014	2016	2018	2012	2014	2016	2018	
1. Uzlabot sīksaimniecību izturētspēju un iztikas līdzekļus	1560	1822	1863	4471	2022	2137	2120	2377	108	103	108	126	
2. Atbalstīt efektīvu pārvaldību	410	588	632	1160	395	535	698	802	84	92	87	97	
3. Atbalstīt reģionālo lauksaimniecības un pārtikas un uztura nodrošinājumu	98	188	228	333	151	191	226	409					
4. Stiprināt pārtikas un uztura nodrošinājuma sociālās aizsardzības mehānismus	94	102	123	124	209	133	254	238	40	40	44	48	
5. Uzlabot uzturu	278	341	455	935	467	504	638	683	63	64	71	92	
6. Uzlabot koordināciju starp humānās un attīstības palīdzības sniedzējiem, lai palielinātu izturētspēju	63	148	161	423	122	159	265	517	18	37	37	70	
Kopā	2503	3189	3462	7446	3366	3659	4200	5027			114	130	
Tostarp													
Pētniecības programmas	149	154	463	1189	(16 %)	379	300	493	491	(10 %)	69	92	(71 %)
Programmas, kurās ņemts vērā dzimumu līdztiesības aspekts			1879	4251	(57 %)			2404	3382	(67 %)	97	114	(88 %)
<i>Galvenais mērķis</i>			155	575	(8 %)			171	168	(3 %)	51	77	(59 %)
<i>Svarīgs mērķis</i>			1724	3676	(49 %)			2233	3214	(64 %)	97	113	(87 %)
Programmas saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām			1344	2976	(40 %)			1826	2407	(48 %)	95	116	(89 %)
<i>Galvenais mērķis</i>			308	691	(9 %)			342	381	(8 %)	67	93	(72 %)
<i>Svarīgs mērķis</i>			1036	2285	(31 %)			1484	2026	(40 %)	91	100	(77 %)
Programmas saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanu			598	1315	(18 %)			693	946	(19 %)	89	108	(83 %)
<i>Galvenais mērķis</i>			82	192	(3 %)			75	85	(2 %)	40	56	(43 %)

¹⁸ Dati attiecas uz ES un tikai 10 dalībvalstīm. Informāciju par detalizētu metodiku skatīt šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

<i>Svarīgs mērķis</i>		516	1123	(15 %)		618	861	(17 %)		86	105	(81 %)
-----------------------	--	-----	------	--------	--	-----	-----	--------	--	----	-----	--------

Politikas prioritāšu īstenošanā panāktais progress

Šajā sadaļā ir sniegts pārskats par pasākumiem, kas veikti, lai sekmētu sešu PUN politikas prioritāšu īstenošanu. Sīkāka informācija un konkrēti piemēri ir sniegti šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

1. un 6. politikas prioritāte: “uzlabot sīksaimniecību izturētspēju un iztikas līdzekļus” un “uzlabot koordināciju starp humānās un attīstības palīdzības sniedzējiem, lai palielinātu izturētspēju” joprojām veido svarīgāko ES un tās dalībvalstu attīstības sadarbības portfeļa daļu. Šis atbalsts arvien vairāk tiek vērsts uz sociālekonomisko, vides un drošības pamatdinamiku, kas ietekmē izturētspējīgas un veselīgas pārtikas sistēmas. Šādu pārtikas sistēmu attīstīšanai būtu jāstiprina ilgtspējīga lauku attīstība un jānovērš pārtikas krīzes. ES pastiprināja atbalstu Globālajam tīklam pret pārtikas krīzēm, kuram ir izšķirošana nozīme lauksaimniecības pārtikas ražošanas sistēmu pārveidošanā, īpaši pievēršoties uz konsensu balstītai informācijai, stratēģisku ieguldījumu piesaistīšanai, kā arī koordinētai un integrētai rīcībai apvienotajā humānās palīdzības, attīstības un miera jomā.

2. un 3. politikas prioritāte: ES un tās dalībvalstis aptuveni 40 valstīs veica ieguldījumus *zemes pārvaldības* jomā un būtiski palielināja *atbildīgus ieguldījumus lauksaimniecības nozares uzņēmumos*, jo īpaši apvienojot iniciatīvas saistībā ar ilgtspējīgām lauksaimniecības un pārtikas vērtības ķēdēm. ES arī sniedza ieguldījumu ilgtspējīgas zivsaimniecības un akvakultūras attīstībā, īpaši pievēršoties nelielām zivsaimniecībām, ņemot vērā to, ka tās var sniegt ekonomiskus un sociālus ieguvumus, jo īpaši sievietēm. Turklāt ES un tās dalībvalstis ir pastiprinājušas atbalstu lauksaimniecības pētniecības un inovācijas vispārējai pārvaldībai un struktūrai, kā arī ievērojami stiprinājušas valstu pētniecības spējas jauninājumu īstenošanai valstu lauksaimniecības zināšanu un inovācijas sistēmās.

4. politikas prioritāte: ES atbalsts *sociālās aizsardzības mehānismiem* saglabājās nemainīgā līmenī, proti, 237 miljoni EUR 2018. gadā. ES sagatavoja norāžu kopumu, ietverot pamatprincipus, gūtos secinājumus un daudzsoļošanas prakses sociālās aizsardzības programmu atbalstam satricinājumu un ieilgušu krīžu gadījumā¹⁹.

Īstenojot **5. politikas prioritāti**, ES jau 2019. gadā (gadu pirms noteiktā termiņa) izpildīja savas saistības līdz 2020. gadam ieguldīt 3,5 miljardus EUR *uztura jomā*, un tā ir pastiprinājusi centienus analizēt, kā tās sniegtais atbalsts palīdz novērst aizkavētu augšanu. ES un tās dalībvalstis turpina stiprināt globālās pārvaldības un pārskatatbildības mehānismus, un savu atbalsta programmu ietvaros tās strādā, lai novērstu dažādās nepietiekama uztura formas, līdz 2025. gadam sasniedzot globālo aizkavētas augšanas samazināšanas mērķi.

3. tabula. Tādu projektu piemēri, kuru īstenošanā panākti ievērojami rezultāti

1. politikas prioritāte	Nīderlande atbalsta “ <i>Projet d’Appui à la Production Agricole au Burundi</i> ” (PAPAB), piemērojot <i>PIP (Plan Intégré Paysan)</i> pieeju. Pamatojoties uz lauku saimniecību uzņēmējdarbības plānu, mazi pārtikas ražotāji var veikt efektīvākus ieguldījumus augsnes ražīguma pārvaldībā un lauksaimniecības sistēmas izturētspējā, tādējādi uzlabojot pārtikas nodrošinājumu. Pateicoties šai pieejai, 37 400 mājsaimniecību ir uzskatāmi palielinājušas savu ražīgumu un ieņēmumus un 18 700 hektāri lauksaimniecības zemes tiek apsaimniekoti ilgtspējīgākā veidā. Citas Nīderlandes programmas “ <i>Geodata for Agriculture and Water</i> ” (G4AW) (“Ģeodati lauksaimniecībai un ūdenim”) ietvaros tiek
--------------------------------	--

¹⁹ <https://europa.eu/capacity4dev/sp-nexus/documents>.

	<p>izmantoti satelīta dati, lai uzlabotu pārtikas nodrošinājumu. Šī programma aptver 23 projektus 14 valstīs, un tās mērķis ir līdz 2022. gadam iesaistīt 4,5 miljonus mazo lauksaimnieku.</p> <p>Īrija 2018. gadā Malāvijā ieviesa 13 jaunas un uzlabotas pākšaugu, graudaugu, sakņaugu un bumbuļu sugas, tostarp bioloģiski bagātinātas pupas, kuru sastāvā ir dzelzs un cinks, kā arī oranžus saldus kartupeļus ar augstu A vitamīna saturu.</p>
2. politikas prioritāte	<p>Somija Etiopijā īsteno projektu “<i>Responsible and Innovative Land Administration</i>” (“Atbildīga un inovatīva zemes pārvaldība”). Tā mērķis ir izveidot valsts lauku zemes informācijas sistēmu, kurā tiktu pārvaldīti visi zemes reģistrācijas dati un informācija par darījumiem, kas veikti saistībā ar zemi (mantojums, laulības šķiršana, dāvinājums utt.). Līdz 2019. gadam bija reģistrēti 14,5 miljoni zemes gabalu.</p>
3. politikas prioritāte	<p>Vācija finansēja reģionālo projektu “<i>Agricultural Technical Vocational Education and Training for Women</i>” (“Lauksaimnieciski tehniskā profesionālā izglītība un apmācība sievietēm”), kurā tika atbalstīta sieviešu prasmju attīstīšana lauksaimniecības nozarē. Tā sadarbībā ar Āfrikas Savienības Attīstības aģentūru (AUDA-NEPAD) īstenoja projektu sešās valstīs, proti, Beninā, Burkinafaso, Ganā, Kenijā, Malāvijā un Togo.</p>
4. politikas prioritāte	<p>Apvienotās Karalistes²⁰ atbalsts sociālās aizsardzības sistēmām 23 jaunattīstības valstīs palīdzēja nabadzīgiem un neaizsargātiem cilvēkiem iegūt ražīgākus un izturētspējīgākus iztikas līdzekļu avotus. Šis atbalsts arī palīdzēja valdībām izveidot uz satricinājumiem reaģētspējīgas sistēmas, tostarp īstenojot programmas, kuru ietvaros veikti naudas pārskaitījumi uz tādām valstīm kā Kenija un Etiopija. Pēc ekstrēmiem laikapstākļu notikumiem, piemēram, sausuma vai plūdiem, šīs programmas palīdzēja cilvēkiem saņemt pietiekamu daudzumu pārtikas, samazinot badu un tā rašanās risku.</p>
5. politikas prioritāte	<p>Itālija īstenoja projektu “<i>SA.NI — Food Security, Nutrition and Hygiene for Equatorial band's communities in South Sudan</i>” (“SA.NI — pārtikas nodrošinājums, uzturs un higiēna ekvatoriālās joslas Dienvidsudānas kopienām”), un tā ietvaros 1550 cilvēkiem tika nodrošināta piekļuve ūdenim, 450 sievietes apguva apmācību programmu “<i>Safe Water Champion</i>” un 5000 sievietes, kuras bija grūtnieces vai zīdīja bērnus, saņēma pirmsdzemdību pakalpojumus.</p>
6. politikas prioritāte	<p>ES finansēja projektu “<i>Rapid City Profiling Towards Early Recovery in Yemen</i>” (“Ātra pilsētas profilēšana ceļā uz Jemenas sākotnējo atveseļošanu”), lai mērķtiecīgāk novirzītu un koordinētu ieguldījumus humānās palīdzības, atveseļošanas un attīstības jomā, kā arī stiprinātu ieinteresēto personu un skarto iedzīvotāju izturētspēju izvēlētās pilsētās konflikta situācijā.</p>

²⁰ Attiecīgajā pārskata periodā Apvienotā Karaliste bija Eiropas Savienības dalībvalsts.

Kopīga plānošana

ES un tās dalībvalstis guva būtiskus panākumus kopīgas plānošanas jomā. Šī pieeja ir ieviesta 23 valstīs, un ir sācies īstenošanas posms. Lai atbalstītu šo procesu, ES ir izstrādājusi jaunas kopīgas plānošanas pamatnostādnes un norāžu dokumentus konfliktu skartām un nestabilām valstīm, kā arī ekonomiski spēcīgākām jaunattīstības valstīm un valstīm ar vidējiem ienākumiem²¹. Tika organizēti arī divi globāla mēroga savstarpējās mācīšanās pasākumi Kambodžā un Ugandā attiecīgi 2018. gada decembrī un 2019. gada novembrī. Abi pasākumi pulcēja virkni dažādu pārstāvju no partnervalstīm, ES un 16 dalībvalstīm, kuri noteica praktiskus soļus un instrumentus kopīgu pieeju formalizēšanai un ES ietekmes un pamanāmības palielināšanai valstu līmenī.

1. tekstlodziņš. ES kopīgā plānošana Bolīvijā

Bolīvija bija viena no pirmajām valstīm, kas sadarībā ar ES, astoņām dalībvalstīm un Šveici sāka īstenot kopīgo plānošanu, Vienotā Eiropas stratēģija 2017.–2020. gadam ir saskaņota ar Bolīvijas 2025. gada Patriotisko programmu, kā arī ekonomiskās un sociālās attīstības plānu 2016.–2020. gadam. Kopīgā plānošana ES+ grupā ir sekmējusi sadarbību un koordināciju virknē dažādu nozaru. Saistībā ar PUN jomu tā apliecināja, ka regulārs dialogs un kopīgi pasākumi ir galvenās iniciatīvas, lai iesaistītu ES partnerus kopīgā darbā — no kopīgas plānošanas līdz kopīgai īstenošanai.

2. tekstlodziņš. ES kopīgā plānošana Madagaskarā

ES, Vācija un Francija 2018. gadā sāka darbu pie kopīgas plānošanas un kopīgas analīzes veikšanas. Pēc prezidenta vēlēšanām 2019. gada janvārī, kas iezīmēja pirmo politiskās varas maiņu valstī, Madagaskaras valdība izstrādāja *Plan Emergence Madagascar 2019.–2023. gadam*, kurā būtu jāparedz 2020. gadā veicamās kopīgas plānošanas stratēģija. ES partneri dažādās nozarēs ir arvien aktīvāk īstenojuši kopīgas programmas un projektus. Šī plašā sadarbība ir uzlabojusi pasākumu sinhronizāciju un papildināmību, tostarp saistībā ar atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai. PUN jomā pieeja “sadarboties ir efektīvāk” ir skaidri paātrinājusi progresu saistībā ar kopīgo īstenošanu, kā arī radījusi iespēju dažādās koordinācijas platformās īstenot strukturētu politisko dialogu ar valdību.

4. REZULTĀTU PAZIŅOŠANA

Nemot vērā ar PUN saistīto jautājumu daudzdimensionālo raksturu, projektu daudzveidību, atšķirīgās īstenošanas sistēmas un kanālus, attīstības politikas programmu konkrētos mērķus un dalībvalstu individuālās statistikas prakses, ziņošana par standarta apkopotajiem rādītājiem, kas atspoguļo uz ietekmi uz vietas, ir sarežģīta. Tomēr ES un tās dalībvalstis pastiprināti cenšas saskaņot pieejas saistībā ar ziņošanu *Eurostat*, kā arī ziņošanu par ilgtspējīgas attīstības mērķiem²².

Turpmāk 4. tabulā ir sniegti skaitliski izteikti rezultāti, kas panākti saistībā ar atlasītām tēmām, piemēram, atbalsts cilvēkiem, kuriem trūkst pārtikas, uzturs, lauksaimniecības un ganību ekosistēmu ilgtspējīga pārvaldība, kā arī atbalsts sīksaimniecībām, lai palielinātu

²¹ <https://europa.eu/capacity4dev/joint-programming/highlights?page=1>.

²² Apvienoto Nāciju Organizācijas Globālais līgums un Globālās ziņošanas iniciatīva.

ilgtspējīgas ražošanas apjomu, kā arī uzlabotu piekļuvi tirgiem, zemes un finanšu resursiem. Tomēr, veicot jebkārus salīdzinājumus, ir jāievēro piesardzība, jo dažādu valstu aprēķina metodes var atšķirties un tabula neatspoguļo visu katrā jomā īstenoto darbu, bet parāda tikai ar pieejamo instrumentu palīdzību reģistrēto informāciju.

4. tabula. Rezultāti un ietekme uz vietas

Austrija	Ar Austrijas Attīstības aģentūras finansēto pasākumu palīdzību 2017. un 2018. gadā tika sniegts atbalsts 1 327 983 sīksaimnieku. Šo pasākumu mērķis bija palielināt ilgtspējīgas lauksaimnieciskās ražošanas apjomu un/vai uzlabot piekļuvi zemei un citiem dabas resursiem, finanšu pakalpojumiem un/vai tirgiem. No iepriekšminētajiem 399 217 sīksaimnieku trūka pārtikas.
Eiropas Komisija (2013–2018)	Ar uzturu saistītās programmas sniedza labumu 17 787 000 sieviešu reproduktīvā vecumā un bērniem līdz piecu gadu vecumam, turklāt 1 381 000 no viņiem trūka pārtikas (2018. gads); 26 197 000 cilvēku, kuriem trūka pārtikas, saņēma ES atbalstu; tika ieviestas ilgtspējīgas zemes apsaimniekošanas prakses 4 152 000 ha platībā; 6 985 000 sīksaimnieku guva labumu no ES atbalstītiem pasākumiem, kas bija paredzēti, lai palielinātu to ilgtspējīgas ražošanas apjomus, uzlabotu to piekļuvi tirgiem un/vai zemes drošību. No iepriekšminētajiem 828 000 sīksaimnieku trūka pārtikas (2018. gads).
Somija	Laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam ar divpusējo un pilsoniskās sabiedrības projektu starpniecību tika nodrošināts atbalsts aptuveni 3 106 000 lauksaimnieku, no kuriem 41 % bija sievietes, lai palielinātu viņu ilgtspējīgas ražošanas apjomus, uzlabotu viņu piekļuvi tirgiem un/vai zemes drošību. Sadarbojoties ar privāto sektoru, ir nodrošināts atbalsts vairāk nekā 2 200 000 lauksaimnieku. 120 000 ģimeņu ir ieguvušas zemes īpašuma tiesības. 64 % zemes īpašuma tiesību apliecinājumus ieguva laulāti pāri, un 19 % — tikai sievietes. Turklāt, īstenojot divpusējus pasākumus, kā arī pasākumus sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, attiecībā uz 3 245 400 ha meža tika īstenota ilgtspējīgas apsaimniekošanas prakse.
Francija	Ārlietu ministrijas finansētos projektos laikposmā no 2016. līdz 2018. gadam tika atbalstītas 9 086 289 ģimenes lauku saimniecības. Šo projektu mērķis bija uzlabot šo saimniecību konkurētspēju, pielāgot to lauksaimniecības praksi klimata pārmaiņām, kā arī uzlabot to piekļuvi zemei un finanšu pakalpojumiem. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas, atjaunošanas vai ilgtspējīgas apsaimniekošanas programmas 2016.–2018. gadā ir sniegušas labumu 57 621 000 ha zemes. Eiropas lietu un ārlietu ministrijas pārtikas atbalsta programma 2017.–2019. gadā ir nodrošinājusi atbalstu 5,4 miljoniem cilvēku, kuriem trūka pārtikas.
Vācija	Federālās Ekonomiskās sadarbības un attīstības ministrijas globālā programma pārtikas un uztura nodrošinājumam un labākam uzturam (daļa no Vācijas iniciatīvas “ <i>ONE WORLD — no hunger</i> ”) sniedza atbalstu

	178 600 sieviešu reproduktīvā vecumā un 67 400 bērnu vecumā līdz diviem gadiem, 2018. gadā uzskatāmi uzlabojot viņu uzturu. Vismaz 16 000 000 cilvēku, kuriem trūka pārtikas, guva labumu no Vācijas valdības pasākumiem PUN uzlabošanai ²³ .
Nīderlande (2019)	Atbalsts tika sniegts 20 100 000 cilvēku, kuriem bija nepietiekams uzturs, un aptuveni 15 300 000 no viņiem guva uzskatāmu labumu no uzlabota uztura; atbalstu saņēma 19 200 000 ģimenes sīksaimniecību, un 6 600 000 no tām uzlaboja savu ražīgumu un/vai ieņēmumus, un 5 600 000 ieguva (arī) labāku piekļuvi tirgiem; tika uzlaboti 673 000 ha lauksaimniecības zemes; attiecībā uz 612 000 ha no šīs platības tika īstenotas ekoloģiski efektīvākas prakses, un 118 000 ha kļuva izturētspējīgāki pret satricinājumiem; 113 000 lauksaimnieku ieguva drošas zemes īpašuma tiesības.
Apvienotā Karaliste	Īstenojot ar uzturu saistītus pasākumus, tika sniegts atbalsts 60 300 000 bērnu vecumā līdz pieciem gadiem, sieviešu (reproduktīvā vecumā) un pusaudžu vecuma meitenēm (no 2015. gada aprīļa līdz 2019. gada martam). Apvienotās Karalistes Starptautiskās attīstības ministrija 2018./2019. gadā īstenoja 49 lauksaimniecības programmas, kas sniedza labumu vairāk nekā 22 miljoniem lauksaimnieku un uzturēja vai radīja vairāk nekā 140 000 darbvietu.

5. TEMATISKAIS UZSVARS

Saskaņā ar Padomes prasību 2018. gadā šajā ziņojumā ir padziļināti aplūkotas divas konkrētas tēmas, proti, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un nodarbinātība laukos.

Pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm pārtikas un uztura nodrošinājuma jomā

Atspoguļojot ES apņemšanos īstenot pārveidojošu pieeju dzimumu jautājumiem, to PUN pasākumu īpatsvars, kuri ietvēra dzimumu līdztiesības aspektu, palielinājās no 37 % 2014. gadā līdz 57 % 2018. gadā. Ar ES un dalībvalstu pasākumiem ir arvien vairāk uzlabota sieviešu piekļuve ražošanas resursiem un nodarbinātības iespējām. Tie arī ir veicinājuši uzvedības maiņu, piemēram, kopīgu lēmumu pieņemšanu lauku mājāsaimniecībās, un nodrošinājuši sievietēm platformas, ar kuru starpniecību tās var prasīt savu tiesību ievērošanu.

Kenijā, Mozambikā, Malāvijā un Senegālā **Nīderlandes** finansētā *LANDac* programma atbalsta sieviešu piekļuvi lauksaimniecības zemei, iesaistot viņas datu vākšanā un apspriedēs par zemes pārvaldību. Malāvijā ES stiprina sīksaimniekiem paredzētās zemes pārvaldības sistēmas, apmācot vietējos ierēdņus par sieviešu tiesībām uz zemi, kā arī izmantojot Sieviešu tiesību uz zemi forumu, lai stiprinātu sieviešu vadības prasmes. **Itālija** palielināja sieviešu iesaisti vērtības ķēdēs Mozambikā un paplašināja uz kopienu balstītos māšu un bērnu uztura pakalpojumus Afganistānā. **ES un Vācija** veicināja sieviešu piekļuvi apūdeņotai zemei Mali, tādējādi uzlabojot viņu piekļuvi dažādotam un veselīgam uzturam.

²³ Šis skaitlis attiecas tikai uz tehniskās sadarbības projektiem (kurus īstenoja *GIZ*). Ņemot vērā mērķgrupu pārklāšanos, citu (finanšu sadarbības, daudzpusēju) projektu ietekme šeit nav ņemta vērā.

ES un tās dalībvalstis politiskajos dialogos ar partnervalstīm arvien aktīvāk iestājas par pārveidojošu pieeju dzimumu jautājumiem. ES un tās dalībvalstis, piemēram, sniedza ieguldījumu kopīgas dzimumaspekta analīzes veikšanā, kas bija solis uz priekšu, lai veidotu starpnozaru partnerības Madagaskarā, kā arī pastiprināja koordināciju starp ES partneriem saistībā ar tādu ziņojumu izplatīšanu Kolumbijā, kuri ir vērsti pret vardarbību pret sievietēm un kuros ir ņemts vērā dzimumu līdztiesības aspekts.

ES sagatavotajos īsajos aprakstos, kuros izklāstīta tāda pieeja zemes pārvaldībai, uzturam un vērtības ķēdes attīstībai, kurā ievērots dzimumu līdztiesības princips, tika ietverts arī īss apraksts ar nosaukumu “Dzimumu nevienlīdzības novēršana, attīstot lauksaimniecības un pārtikas vērtības ķēdi”. Šis īsais apraksts papildināja metodiku, ko izmanto ES vērtības ķēdes analīzei attīstībai (*VCA4D*), lai novērtētu vērtības ķēdes ietekmi uz sociālo attīstību, tostarp dzimumu līdztiesību. Kambodžā ar *VCA4D* instrumentu tika izcelta sieviešu līdzdalība akvakultūras darbībās daļēji intensīvas ražošanas sistēmās un zivju audzēšanas mazos būros sistēmās, kā arī viņu nepietiekamā pārstāvība lēmumu pieņemšanā par zivsaimniecības politiku.

Darbvietu izveide laukos

Saskaņā ar 2018. gada Paziņojumu par jaunu Āfrikas un Eiropas ilgtspējīgu investīciju un darbvietu aliansi²⁴ ES un tās Āfrikas partneri izstrādā darbvietu un izaugsmes paktus (DIP), mērķorientējot to kopīgās pūles uz vērtības ķēdēm, kam ir vislielākās iespējas radīt darbvietas. Attiecīgos gadījumos tiek izveidotas saiknes starp DIP un citām starptautiskām iniciatīvām, piemēram, G20 iniciatīvu lauku jauniešu nodarbinātības jomā²⁵.

Piemēram, 2019. gadā ES kopīgoja savu DIP²⁶ ar Ugandas valdību, lai veicinātu konvergenci ar galvenajām ES prioritātēm, kas noteiktas sadarbībā ar dalībvalstīm, finanšu iestādēm, ar kurām ir izveidota partnerība, un citiem dalībniekiem, kā arī īstenojot dialogus ar valdību un privāto sektoru. DIP mērķis ir atbalstīt mežsaimniecības un lauksaimniecības vērtības ķēdes, kas sniedz iespēju radīt darbvietas, īstenojot inovāciju, sievietēm un jauniešiem piedalīties ražošanas procesā, mazināt klimata pārmaiņas un pielāgoties tām, kā arī nodrošina papildināmību ar citām programmām.

ES finansētās darbības ieguldījumu un darbvietu radīšanas stimulēšanai ietver iniciatīvu *AgriFI*, kas ar finansējuma apvienošanas palīdzību veicina ieguldījumus sīksaimniecību lauksaimniecībā, kā arī mikrouzņēmumos, mazajos un vidējos uzņēmumos (MMVU). Lai palīdzētu attīstīt lauksaimniecības vērtības ķēdes, ES izmanto iespējas, ko sniedz vietējie, reģionālie un pasaules tirgi, un piemēro *VCA4D* metodiku, lai novērtētu vērtības ķēžu ietekmi uz darbvietu radīšanu, piemēram, Zambijā (olas un akvakultūra), Hondurasā (kafija), Sjerraleonē (palmu eļļa), Tanzānijā (kafija), Gvinejā-Bisavā (mango un laims), Burundi (banāni) un Beninā (ananasi)²⁷.

²⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-africa-europe-jobs-alliance-communication-643_en.pdf.

²⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/23551/2017-g20-rural-youth-employment-en.pdf>.

²⁶ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/68138/eu-jobs-and-growth-compact-uganda-supporting-job-creation-and-economic-growth_tk.

²⁷ Vērtības ķēžu analīzes pētījumi, 2016.–2020. gads: <https://europa.eu/capacity4dev/value-chain-analysis-for-development-vca4d->

3. tekstlodziņš. Darbvieta radīšanas veicināšana vērtības ķēdēs Sjerraleonē

Vācija atbalsta “Nodarbinātības veicināšanas programmu III”, lai palielinātu darbvieta skaitu kakao, kafijas, rīsu un dārzeņu vērtības ķēdēs. Programma ietver sadarbību ar MMVU un jaunatni prasmju uzlabošanai, kā arī izteiktus darbuzzināšanas un sagatavošanas elementus, lai uzlabotu pašnodarbinātības un algota darba rādītājus. No 2016. līdz 2019. gadam programmas ietvaros tika sniegts atbalsts 1200 uzņēmumiem, tika apmācīti 36 000 jauniešu, izveidoti vairāk nekā 9000 jaunu darbvieta un pašnodarbinātības iespēju. Līdz 2019. gadam šī programma bija sniegusi labumu vairāk nekā 250 000 cilvēku.

4. tekstlodziņš. Sadarbība ar partnervalstīm, lai stimulētu darbvieta radīšanu un panāktu mieru, drošību un attīstību Sāhelā

Sāhelā un Čada ezera reģionā ES Ārkārtas trasta fonds Āfrikai (ESTF) 2018. un 2019. gadā radīja vairāk nekā 27 500 darbvieta, palīdzēja 129 000 cilvēku atrast nodarbošanos, kas rada ienākumus, un sniedza iespēju 50 000 cilvēku apgūt profesionālu apmācību un/vai pilnveidot prasmes. ES atbalstam ir izšķiroša nozīme saistībā ar jauniešu līdzdalības palielināšanu ekonomikā, tādējādi sekmējot ESTF stabilizācijas centienus reģionā. Aptuveni 700 000 jauniešu guva labumu no darbvieta radīšanas un darbā iekārtošanas iniciatīvām, profesionālās apmācības un/vai viņu prasmju pilnveidošanai sniegtā atbalsta.

5. tekstlodziņš. Ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstības, nodarbinātības un pārtikas nodrošinājuma uzlabošana Malāvijā

ES un Vācija atbalsta *KULIMA* programmu “*More Income and Employment in Rural Areas of Malawi*” (*MIERA*) (“Labāki ieņēmumi un nodarbinātība Malāvijas lauku reģionos”) sīksaimnieku un MMVU ieņēmumu un nodarbinātības iespēju uzlabošanai vairākās vērtības ķēdēs (manioka, zemesrieksti, sojas pupiņas un saulespuķes). Kopš 2017. gada vairāk nekā 23 000 sīksaimnieku ir apguvuši apmācību par tādiem jautājumiem kā lauksaimniecības ekonomika, lauksaimnieciskā uzņēmējdarbība un tirgvedība, un starp vadošajiem uzņēmumiem un lauksaimnieku organizācijām ir noslēgti vairāk nekā 300 līgumi par tirgvedību un līgumsaimniekošanu. Lauksaimnieki ir palielinājuši savus ienākumus par 20 %, un ir radīti 900 darbvieta.

6. SECINĀJUMI

ES un tās dalībvalstis ir īstenojušas visaptverošu pieeju partnervalstu politikas virzienu un programmu atbalstam. Kopīgi centieni ir vērsti uz visneaizsargātāko cilvēku izturētspējas stiprināšanu pārtikas krīzēs, atbildīgu ieguldījumu palielināšanu ilgtspējīgās pārtikas sistēmās, rezultātu uzlabošanu uztura jomā, inovācijas stimulēšanu un ar dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm saistītu jautājumu risināšanu. Šajā ziņojumā un tam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā atspoguļotā pieredze apliecina, ka ir svarīgi:

- 1. īstenot visaptverošu pieeju attiecībā uz ilgtspējīgām un iekļaujošām pārtikas sistēmām, kas nodrošina nekaitīgu un uzturvielām bagātu pārtiku un veselīgu uzturu visiem.** Tas nozīmē pievēršanos pārtikas sistēmām kopumā — no ilgtspējīgas ražošanas līdz patēriņam, apstrādei, tirdzniecībai un tirgvedībai —, kā arī klimata, veselības, vides, ekonomisko un sociālo faktoru līdzsvarošanu. Šajā pieejā ir ņemta vērā dzimumu līdztiesība atbilstīgi ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānam II

(GAP II). Tajā arī atzīta zivsaimniecību un akvakultūras būtiskā nozīme saistībā ar PUN, kā arī tas, ka ir jānodrošina labāka jūras resursu pārvaldība, kurā tiek ievēroti tiesību akti par piekļuvi zivju krājumiem, zemes un ūdens resursiem, un īpaši jāpievēršas tam, kādi ir izrietošie ieguvumi zvejniekiem, kas nodarbojas ar neliela mēroga zveju, un sīksaimniekiem zivsaimniekiem;

2. **atbalstīt Globālo tīklu pret pārtikas krīzēm kā izšķiroši svarīgu dalībnieku ilgtspējīgu pārtikas sistēmu attīstīšanā apvienotajā humānās palīdzības, attīstības un miera jomā.** Šis ES un tās dalībvalstu sniegtais atbalsts ietver kopīgu analīzi, stratēģiskus ieguldījumus un koordinētu reakciju valstu, reģionālā un pasaules līmenī. Lai novērstu pārtikas krīžu atkārtošanos, ES un tās dalībvalstīm būtu jāturpina pievērsties gan tūlītējām vajadzībām, gan sociālekonomiskajiem, vides un ar mieru saistītajiem pamatfaktoriem;
3. **pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā par prioritāti noteikt pieeju, kas paredz daudzu ieinteresēto personu dalību, lai tādējādi paātrinātu programmas 2030. gadam īstenošanu.** Šī pieeja ietver pasaules, reģionāla, valsts un vietēja pārvaldes līmeņa mehānismus. Stratēģijai būtu jāietver partnerību stiprināšana ar ANO sistēmu (tostarp ar ANO aģentūrām Romā un Pasaules pārtikas nodrošinājuma komiteju), pētniecības organizācijām, pasaules daudzpusējām ieinteresēto personu platformām, privāto sektoru un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai izstrādātu un piemērotu globāla mēroga normas;
4. **stiprināt lauksaimniecības pētniecības un inovācijas sistēmas valsts, reģionālā un pasaules līmenī, lai sekmētu klimatnoturību.** ES un tās dalībvalstīm būtu jāturpina atbalstīt institucionālās pārvaldības struktūra un reģionālo un valsts lauksaimniecības pētniecības organizāciju spējas un būtu jāveicina ilgtspējīga inovācija, īstenojot daudzpusējas ieinteresēto personu partnerības, piemēram, iniciatīvu *DeSIRA*;
5. **palielināt atbildīgus publiskos un privātos ieguldījumus ilgtspējīgā lauksaimniecībā, zivsaimniecībā un lauksaimniecības nozares uzņēmumos, tostarp apvienojot palīdzības avotus, lai atbalstītu sīksaimniekus lauksaimniekus, zivsaimniecības un MMVU.** Par ES un dalībvalstu galveno prioritāti, atbalstot privātus ieguldījumus lauksaimniecības nozares uzņēmumos, arī turpmāk jāizvirza ekonomiskā ietekme, kā arī ietekme uz vidi un sociālo attīstību, tostarp turpinot veikt ieguldījumus ilgtspējīgās un iekļaujošās vērtības ķēdēs, kurās ir ievērots dzimumu līdztiesības princips;
6. **atbalstīt vietēja un reģionāla līmeņa tirgvedību un veicināt lauksaimniecības produktu tirdzniecību reģionos un starp reģioniem.** ES un tās dalībvalstīm būtu jāturpina atbalstīt tādas nolīgumus kā, piemēram, Nolīgums par Āfrikas Kontinentālās brīvās tirdzniecības zonas izveidi, kas veicina reģionālo integrāciju un var palīdzēt radīt jaunus tirgus un jaunas pienācīgas kvalitātes darbvietas, palielināt konkurētspēju un samazināt atkarību no pārtikas produktu importa;
7. **atbalstīt klimata pārmaiņu ietekmei pakļautu lauksaimniecību, tostarp agroekoloģiju, atzīstot ilgtspējīgas lauksaimniecības nozīmi attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām un to mazināšanu,** kā paredzēts *Koronivīa* kopīgajā darbā lauksaimniecības jomā²⁸ un uzsverts citās attiecīgās saistībās. Šajā kontekstā ES un tās dalībvalstīm būtu jāpalīdz jaunattīstības valstīm nodrošināt to nacionāli noteiktos devumus;

²⁸ Lēmums 4/CP.23.

- 8. censties novērst visas nepietiekama uztura formas, turpinot koncentrēties uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām.** ES būtu jāturpina izvērtēt un ziņot par ietekmi, ko tās īstenotie pasākumi ir radījuši saistībā ar aizkavētas augšanas sastopamības mazināšanu, vienlaikus cenšoties novērst visas nepietiekama uztura formas, kas skar neaizsargātus cilvēkus. Uztura programmām arī būtu jāsniedz ieguldījums pārtikas sistēmu ilgtspējīgā pārveidē.

Šie apsvērumi ir svarīgi, arī gatavojoties samitam “Uzturs izaugsmei” un 2021. gada ANO samitam par pārtikas sistēmām.

Covid-19 un pārtikas nodrošinājums

Laikā, kad tika pabeigta šī ziņojuma izstrāde, joprojām plosījās Covid-19 pandēmija. Joprojām lielā mērā nav zināms, kāds būs Covid-19 un tā izraisītās sociālekonomiskās krīzes radīto seku apmērs, ciktāl runa ir par norobežošanas stingrības līmeni un plašāku ietekmi uz lauku iedzīvotāju iztikas līdzekļiem. Sākotnējie novērojumi liecina, ka ietekme varētu būt ievērojama, daudziem miljoniem cilvēku zaudējot ienākumu avotu, vienlaikus saskaroties ar vietējās izcelsmes un ievestu pārtikas produktu cenu kāpumu, kas skaidrojams ar materiāltehnisko apgādi un dažos gadījumos ar eksporta ierobežojumiem (piemēram, attiecībā uz rīsiem).

Turklāt bija skaidrs, ka veselības krīzes novēršanas pasākumi varētu smagi saasināt pašreizējās pārtikas krīzes, jo lauksaimniecības produktu ražošanu dažos reģionos varētu ietekmēt tas, ka lauksaimnieku piekļuve ražošanas resursiem ir apgrūtināta, kā arī citas problēmas (tādas kā ekstrēmi laikapstākļi, kaitēkļi un slimības, piemēram, tuksneša siseņi). Nenodrošinātība ar pārtiku jo īpaši apdraud valstis, ko ir skārušas vairākas krīzes.

ES un dalībvalstis pielāgo to sadarbības instrumentu portfeļus, lai reaģētu uz šiem izaicinājumiem. Dziļākā līmenī Covid-19 pandēmija izcēla vajadzību stiprināt pieeju “viena veselība” un novērst cēloņus, kuru dēļ palielinās saslimstība ar slimībām, kas rodas no dzīvnieku un cilvēku mijiedarbības, tostarp bioloģiskās daudzveidības zudumu, neilgtspējīgas lauksaimniecības prakses un tādas pārtikas tirgvedību un tirdzniecību, kura nav nekaitīga.